tarih ve toplum

aylık ansiklopedik dergi

İSTANBUL DARÜLMUALLİMATI'NDA DANS VE TEPKİLER

ATATÜRK'ÜN DÖRT ATLISI

KÜRT İSTİKLÂL KOMİTESİ

İLETİŞİM YAYINLARI
MAYIS 1998 • CİLT 29 • SAYI 173
KDV DAHİL 600.000.- TL

ISSN 1019-4681

tarih ve toplum

aylık ansiklopedik dergi

MAYIS 1998 • CİLT 29 • SAYI 173

4 *Mustafa Şahin*
İstanbul Darülmuallimatı'nda Dans ve Tepkiler

12 *H. Basri Danışman*
Osmanlı-Alman Yardımlaşması

17 *Eser Tütel*
Mussolini Kupasının 60. Yıldönümünde Atatürk'ün Dört Atlısı

24 *Mustafa Çıkar*
100. Doğum Yıldönümünde Hasan Âli Yücel

27 *Celil Ender*
Osmanlı Nişan ve Madalyaları

30 *B. Bülent Can*
Haçlılar Anadolu'da

44 KOLEKSİYONCUNUN DAĞARCIĞINDAN
Selim Kara
Osmanlıca Enternasyonal Marşı

45 *Oğuz Aytepe*
Kürt İstiklâl Komitesi

50 *Ali Onay*
Aya Yorgi Manastırı

54 *Avner Levi*
Türk Yahudilerinin Gazeteci-Yazarlarından Alexandre Benghiat

62 KİTABİYAT
Erkan Serçe
İzmir'deki Yunanistan

ÖN KAPAK: 2 Mayıs 1938'de Mussolini Kupasını kazanan binicilerimiz. **(Eser Tutel Arşivi)**
ARKA KAPAK: Uzun yıllar Fransız işçi hareketinin de simgesi olan Özgür ve Devrimci Cumhuriyet'in simgesi, Frigya başlıklı Marianna sembolü. **(İletişim Yayınları arşivi)**

OKURLARDAN MEKTUP

Semuh Adil'in mektubu ve 19 Mayıs kutlamaları

Tarih ve Toplum'un Nisan (172.) sayısında yayımlanan Sayın Semuh Adil'in mektubu, geçen yıl Dr. Şevket Salih Soysal'ın (1900-1992) kitapları arasında bulduğum bir küçük broşüre anlam kazandırdı. Zürih'te 1949'un 19 Mayısı için hazırlanmış olan bu 40 yapraklık teksir, Türk Eli Derneği'nin başkanı mimar İrfan Bayhan'ın, "Am 19. Mai begehen die Türken, chronologisch gesehen, den ersten Feicrtag der nationalen Wiedergeburt..." giriş sözleriyle başlıyor ve Osman Torfilli ve Nasuh Bursal'ın Türkiye'nin siyasal ve ekonomik yapısıyla ilgili konuşmalarını içeriyor. Bir kutlama programında dağıtıldığı anlaşılan metinde Mühendis İlhan Nural'ın "Yurtdışında okuma ve yurtta çalışma" yazısından sonra, Semuh Adil'in İsviçre'deki Türk öğrencilerle ilgili bilgiler veren konuşması yeralmıştır. Sayın Semuh Adil'in mektubu İsviçre'deki öğrenciler arasında 19 Mayıs kutlamalarının bir güzel gelenek halinde sürdüğünü gösteriyor. O öğrencileri tanımakla mutluluk duyarız.

Şeref ETKER/İSTANBUL

"Beni âdem azayı yekdiger est"

Uzunca süredir yazarları arasına katılmış bulunmakla onur duyduğum İletişim Yayınevi'nin çıkardığı *Tarih ve Toplum* dergisini çıktığı günden beri zevkle okumaktayım. 1984 yılının güzel bir yaz gününde Beyazıd Camii arkasında, Sahaflar Çarşısı'na açılan küçük meydandaki at kestanelerinin gölgesinde çayımızı içip dereden tepeden sohbete daldığımız sırada, *Cumhuriyet* gazetesinde nefis bir Türkçe ile bilim konularında yazan değerli kültür adamı Vehbi Belgil, İstanbul Üniversitesi'nin gerçekleştirdiği Türkoloji kongrelerinde yaptığım ve kendisinin ilgi çekici bulduğu araştırmalarımı neden yayınlamadığımı sordu. Sonra bir gün beni İletişim Yayınevi'nde Mete Tunçay'a götürdü. Tunçay, eserlerinden tanıdığım değerli bir ilim adamıydı. İlk olarak "Domuz Eti Yeme Yasağı ve Türkler" isimli yazım *Tarih ve Toplum*'un 12. sayısında (Aralık 1984) yayımlandı. O günden beri derginizde yazmaya devam ediyorum.

Günün birinde Sayın Mete Tunçay'ın dergiden ayrılmasına hepimiz üzülmüştük. Onun yerine gelen Fahri Aral dost canlısı, insanlara sevgiyle yaklaşan ve daima yardımcı olmaya çalışan ve olan bir arkadaşımızdı; onun da bir gün ansızın çekip gideceğini hiç düşünmezdik. Bu gidişler ve ayrılışlar özellikle yaşlı insanlarda çok büyük ve yıkıcı etkiler yaratıyor. Çünkü insanlar, çevresiyle, dostlarıyla, iş arkadaşlarıyla bir bütün oluşturuyor; onlardan birinin kopması ile bizim vücudumuzdan da bir şey kopuyor. Büyük İran şairinin dediği gibi, "Beni âdem azayı yekdiger est". Fahri Aral dostumuza yeni hayatında mutluluklar dilerim.

Tarih ve Toplum'un ismindeki tarihin esas itibariyle kendi tarihimiz ve kendi toplumumuz olduğu unutulmadan, yeni yöneticilerin yapacakları atılımların, dergimize ve okuyucularımıza hayırlı olmasını diler, size de başarılar diler, saygılarımı sunarım.

Turgut AKPINAR/İSTANBUL

tarih ve toplum
aylık ansiklopedik dergi
MAYIS 1998
CİLT 29 • SAYI 173
ISSN 1019-4681

İLETİŞİM YAYINLARI A.Ş.
KURUCUSU
Murat Belge

SAHİBİ
Tuğrul Paşaoğlu

YAYIN YÖNETMENİ &
SORUMLU YAZIİŞLERİ MÜDÜRÜ
Ahmet İnsel

YAYIN KURULU
Ekrem Işın, Baha Tanman, Turgut Kut, Orhan Koloğlu

DANIŞMA KURULU
Fikret Adanır, Feroz Ahmad, Turgut Akpınar, Robert Anhegger, Masami Arai, Martin van Bruinessen, Selim Deringil, Ahmet Demirel, Paul Dumont, Cornell Fleischer, Barbara Flemming, François Georgeon, Colin Imber, Kurtuluş Kayalı, Celia Kerslake, Klaus Kreiser, Uygur Kocabaşoğlu, Gün Kut, Jacop Landau, İlber Ortaylı, Şevket Pamuk, Donald Quataert, İ. Lütfü Seymen, Şinasi Tekin, Michael Ursinus, Stefanos Yerasimos

TASARIM **Ümit Kıvanç**
UYGULAMA **Çiğdem Dilbaz**
DÜZELTİ **Sait Kızılırmak**
FOTOĞRAF **Mehmet Özcan**
OFSET HAZIRLIK **Ebru Grafik**
Tel. 526 01 13 - 520 85 21
BASKI **Sena Ofset**
DAĞITIM **BİRYAY Birleşik Dağıtım A.Ş.**

•

İLETİŞİM YAYINCILIK A.Ş.
GENEL MÜDÜR **Nihat Tuna**
OKUR İLİŞKİLERİ **Pehkan Yazı**

İSTANBUL Klodfarer Caddesi İletişim Han Cağaloğlu 34400
Tel. (0.212) 516 22 60 Fax: 516 12 58
E-MAIL: tarihtoplum@iletisim.com.tr.

ANKARA Selanik Cad. No: 64/11 Yenişehir 06640 Tel. (0.312) 425 36 00 - 425 20 71

İZMİR 857 Sokak İzmiroğlu İşhanı No. 306 35250 Konak
Tel: (0.232) 484 90 42

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi
Yıllık: 6.000.000.- TL
6 aylık: 3.000.000.- TL
Avrupa-Ortadoğu 70 $/yıl
Amerika 80 $/yıl
Avustralya 85 $/yıl
Uçak posta ücreti abone bedelinin içindedir

Yurtiçi abonelik için abone bedelinin **İLETİŞİM A.Ş. 255661 POSTA ÇEKİ HESABI**'na yatırılması ve posta çekinin üzerine "Tarih ve Toplum abonesi" ibaresi yazılarak fotokopisinin, açık talebinizi içeren bir mektupla birlikte yayınevimize gönderilmesi yeterlidir.

Yurtdışı abonelik için bedelin İLETİŞİM A.Ş.'nin **PAMUKBANK TÜRBE ŞUBESİ 865277** no'lu DTH'na havale edilmesi ve dekont fotokopisinin, açık talebinizi içeren bir mektupla yayınevimize gönderilmesi yeterlidir.

Kıbrıs satış fiyatı: 600.000.- TL

İstanbul Darülmuallimatı'nda

Dans ve Tepkiler

MUSTAFA ŞAHİN

Osmanlı'dan başlayarak Türkiye'de kızların eğitiminin gelişimi oldukça sancılı olmuş, yapılan girişimler, oldukça ciddi bir direnme ile karşılaşmıştır. Tanzimat reformcuları, toplumdaki bâtıl inançları ortadan kaldırmak için, İslâm'da kızların okumasını engelleyen herhangi bir hüküm olmadığını, aksine özendirici pek çok hadisler olduğunu anlatmaya çalışmışlardır. Örneğin Maarif Nazırı Safvet Paşa, 1870'de Darülmuallimat'ı açış konuşmasında, kızların eğitiminin önemini vurguladıktan sonra, ilim öğrenmek, erkek ve kadın her Müslümana farzdır hadisini de sözlerine ekleme gereğini duymuştur. Açıldığı tarihte 50 öğrencisi bulunan Darülmuallimat, bazı istikrarsızlıklara rağmen, gerek nicelik gerekse nitelik bakımından sürekli bir gelişme halinde olmuştur. 1880'li yıllarda birlikte Darülmuallimat'ta gerek yönetim gerekse öğretmen kadrosunda kadın eğitimcilerin ağırlığı artmaya başlamıştır.[1]

İkinci Meşrutiyet, Türk kadının adeta inzivadan çıkmasını sağlayan, kadın eğitimi konusunda da önemli gelişmeler meydana getirmiş bir dönemdir. Ne var ki, genel olarak kadın yaşamı ve eğitimi alanında bu şekilde hızlı bir gelişme yaşanırken, dönemin başında Darülmuallimat, geçmiş yıllarda harcanan onca uğraşa rağmen, bu gelişmelere ayak uydurabilecek bir halde olmayıp, köklü bir reforma gereksinim duyuyordu. Çünkü hâlâ geleneksel zihniyet okulun yaşamına egemen durumdaydı. Erkek öğretmenlerde yine yaşlı ve çirkin olma koşulu aranıyor, müdür dahi yalnız başına okula giremiyordu. Dönemin ünlü eğitimcisi Satı Bey, okulda yaşanmakta olan bu görüntüyü şöyle ifade etmektedir: "Müdür asıl mektep binasından ayrı dairede bulunacak, yalnız mektebin mübayaatı ve harici işleri ile meşgul olacaktı. Muallimlerde o dairede bulunacaklar, binaya yalnız ders için gireceklerdi. Muallim binanın kapısından girince kendisine bir mubassıra refakat ediyordu. Muallim dersinden çıkar çıkmaz yine bu mubassıranın refakatiyle binayı terk ediyordu."[2]

Darülfünun açılıncaya kadar kızlar için en yüksek öğretim kurumu olan Darülmuallimat,[3] Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyeti'ne miras kalan herhangi bir kız öğretmen okulu olmaktan öte, Türk kadınının çağdaşlaşma sürecinin doğuşuna zemin hazırlayan önemli bir eğitim ve öğretim kurumu olarak görülmektedir. Zira Tanzimat'ın son yıllarından itibaren, bu okuldan yetişen bayan öğretmenler, ülkedeki ilk meslek ve sosyal statü sahibi kadınlar olmuşlardır. Aynı şekilde, İkinci Meşrutiyet döneminde Türk kadınlarının sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal yaşama girmeye başlamaları da yine bu okul mezunu kadınların öncülüğü ile gerçekleşmiştir. Nihayet Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyetin ilanından sonra, Türk kadınını çağdaşlaştırmak amacıyla bir dizi devrimler yaparken, en büyük ilham kaynağı ve destekçisi bayan öğretmenler olmuştur.[4]

Türkiye'de kadının çağdaşlaşması

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Şahin, Dokuz Eylül Üni. Buca Eğitim Fak. Eğitim Bölümleri Bölümü.

1 Cemil Öztürk, **Atatürk Devri öğretmen Yetiştirme Politikası**, Ankara, 1996, ss.10-14.

2 Öztürk, **a.g.e.**, s.16.

3 Şefika Kurnaz, **II. Meşrutiyet Döneminde Türk Kadını**, İstanbul, 1996, s.96; Bernard Caporal, **Kemalizmde ve Kemalizm Sonrasında Türk Kadını**, Ankara, 1982, ss.105-107.

4 Öztürk, **a.g.e.**, ss.19-20.

büyük zorluklar içinde gerçekleşebilmiş, haklarını elde edebilmesi bir dizi mücadelenin sonunda mümkün olabilmiştir. Bazen sokakta dolaşması yasaklanmış, bazen de dayanaksız iddialarla yıpratılmaya çalışılmıştır.[5]

Bu dayanaksız ya da yıpratma çabalarından birisi de İstanbul Darülfünun yönetiminin davetlisi olarak Türkiye'ye gelen ve Macar öğretim üyeleriyle, öğrencilerinden oluşan 60 kişilik bir grubun İstanbul Darülmuallimat'taki kız öğrencilerle okulun konferans salonunda dans ettikleri iddiasıdır. Sözkonusu bu olay *İkdam*, *Vatan* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde 1925 yılı Ocak ayının son günlerinde yoğun şekilde işlenmiş, nihayet Maarif Vekili'nin yanıtlaması için konu ile ilgili bir soru önergesi verilmiştir.

İstanbul Darülfünun yönetiminin misafiri olarak Macaristanlı öğretim üyeleri ve öğrencilerden oluşan 60 kişilik bir grup, 12 Ocak 1925 akşamı İstanbul'a ulaşır ve tren garında Darülfünun öğrencileri tarafından karşılanır.[6] Gelen misafirlerin Macaristan ile Türkiye ilişkilerini geliştirmek için Atatürk'e getirdikleri işlemeli bir kalkan ve Darülfününa hediye olarak getirdikleri bayrak bulunmaktadır.[7]

Macar misafirler geri dönüş tarihleri olan 24 Ocak'a kadar çok değişik yerleri gezerler. 13 Ocak akşamı Darülmuallimat'ta onurlarına verilen çay ziyafetine katılırlar. 14 Ocak'ta Etfal Hastanesi'ni, Tıbbiyeyi, Çamlıca Lisesi'ni, 16 Ocak'ta camileri gezerler. 17 Ocak'ta kendilerine düzenlenen ve Şükrü Nail Paşa, Şehremini Ahmet Hikmet Bey ve gazete temsilcilerinin de hazır bulunduğu Perapalas'ta Macar Elçiliği'nin verdiği ziyafete katılırlar."[8] 19 Ocak'ta sarayları, müzeleri, Kapalı Çarşı'yı ve İktisat Fakültesi'ni, 20 Ocak'ta ve Adliye binasını, bazı gazeteleri ve Türk Ocağı'nı ziyaret ederler ve 24 Ocak'ta ülkelerine dönerler.[9]

Macaristan'dan gelen bu grubun gezisi 25 Ocak'tan itibaren gazetelerin başlıklarından inmez olur ve sürekli aleyhte yazılar yazılır. Gezinin eleştirilen yönü, Macar öğrencilerinin İstanbul Darülmuallimat'ı ziyaretleri sırasındaki birtakım tutumlarıdır. Okula gelen Macaristanlı misafirler, kısa bir dinlence sonrası iki saat kadar okulu gezmişler ve çay içmişlerdir. Burada çay ikramını yapanlar ise Darülmuallimat'ın seçkin öğrencileridir. Çayın ortalarına doğru öğrenciler adına Necibe hanım kısa bir hoş geldiniz sunuşu yapar, sonra da öğretmenlerden Sadrettin Bey Fransızca bir konuşmada bulunur. En sonunda da Emin Bey, Türkçe bir nutukla iki kardeş ulusun tarihsel bağlarından uzun uzadıya bahseder ve konuşmasını "yaşasın Macaristan, yaşasın Türkiye" sözleriyle bitirir.

Bunun üzerine Macar Öğrenci Derneği Başkanı Gulaş Bela, Fransızca bir yanıt verir. Sözleri şöyledir: "Bize mektep gezdireceğiz dediler. Halbuki burasını gördük ki, bir mektep değil bir bahçedir. Burada rengarenk çiçekler var. Bu muhterem heyet-i talimiye bu çiçeklerin bahçıvanıdır." Bu konuşma çok alkışlanır. Bu konuşmanın ardından piyano ve keman dinlenir, marşlar söylenir. Macar öğrenciler de kendi marşlarını söylerler. En son olarak da konferans salonunda Türk öğrenciler ile Macar öğrenciler dans ederler.[10]

Macar öğrencilerin Darülmuallimat'ta Türk öğrencilerle dans etmesi bir olay olarak görülür ve misafirlerin ülkelerine dönmelerinin hemen ertesinde gazetelerin başlıkları bu olayla çalkalanır. Konuyu gündeme getiren *İkdam* gazetesidir. Bu olay gazetede gecikmeli olarak yazılır, çünkü misafirlerin ülkelerine dönmeleri nezaketen beklenir. *İkdam* gazetesi muhabiri Burhaneddin Ali'nin anlatımlarına göre Darülmuallimat'taki dans öncesi ve dans ortamı şöyledir:[11]

"Mektep Müdüriyeti Mızrağı Çuvala mı Sokmak İstiyor? Mektep Müdüriyeti Tekzibe Yeltendiği Hadiseyi Yutkunurcasına İtiraf Ediyor.

Macar Darülfünunluların şehrimizde kaldıkları 10 günlük kısa misafirleri esnasında bu ecnebi kafileye ancak bir defa tesadüfen nefakat edebilmiştim. Genç misafirlerin bu ziyaretgâhları da Çapa'daki Darülmuallimat idi. Yağmurlu, fena bir havaydı. Islak üstümüzle, çamurlu ayakkabılarımızla bu temiz müesseseyi kirletmemek için mümkün mertebe çekinerek girdik. Ne ılık, ne muattar (koku) bir yerdi. Biraz sonra misafirler mihmandarları Darülfünun hanımları ve beyleri ile grup grup geldiler. Mektebin antresinde, Mektep Müdürü Mehmet Emin Bey ve Müdire Mutia Hanım muallimler ve pek çok da talibat (mektepli kızlar) gelenleri istikbal ettiler.

Bu merasim o kadar samimi, o kadar candan oldu ki, gayri ihtiyari bir haz duydum. Misafirlerin de memnun oldukları yüzlerinden belliydi. Islanan paltoları, kaşkolları bu narin ellere verirken, terbiye icabatı yerlere kadar eğilerek reverans yapıyorlardı.

Ben bir kenara çekilmiş vaziyeti tetkik ediyordum. Şimdi her darülmuallimat'ı toplayabildiği birkaç kişi-

5 Konu ile ilgili olarak bakınız, Orhan Koloğlu, **Türk Çağdaşlaşması (1919-1938)**, İstanbul, 1995, ss.219-247; Caporal, **a.g.e.**, ss.141-151.

6 **İkdam**, 13 Kanun-ı sani 1925; **Vatan**, 14 Kanun-ı sani 1925.

7 **Cumhuriyet**, 14 Kanun-ı sani 1925.

8 **İkdam**, 18 Kanun-ı sani 1925.

9 **Vatan**, 15-21 Kanun-ı sani 1925; **Cumhuriyet**, 18-19 Kanun-ı sani 1925; **İkdam**, 18-19 Kanun-ı sani 1925.

10 "Macar Talebelerinin Dünkü Gezintileri", **İkdam**, 14 Kanun-ı sani 1925.

11 "Darülmuallimat'ta Dans Edildiği Bir Hakikattir", **İkdam**, 27 Kanun-ı sani 1925.

İstanbul'a gelen Macar Darülfununlilerinden bir grup.

ye mektebini gezdirmek için yanına alıp uzaklaşıyordu. Bu yeni mihmandarların içinde lisan bilen hiç yok gibiydi. Acaba ne konuşuyorlardı. Doğrusu merak ettim. Rastgele bir gruba yaklaştım, göz ve kulak misafiri oldum. Adeta pandomim oynuyorlardı.

Müstakbel muallime ellerine yanağına koyarak gözlerini kapıyor bu suretle yatakhaneyi anlatıyordu. Saçlarını avuçları arasında ovuşturarak hamamı işaret ediyordu. Bunun gibi daha çok şeyler...

Mektebin gezilmesi iki saatten fazla devam etti. Bundan sonra yukarı salonda misafirlere çay ikram edildi. Darülmuallimat'lı talebe o kadar tevazu gösteriyordu ki, Macarların memnuniyetten ağızları kapanmıyordu.

Burada da bir saatten fazla muhasebe devam etti. Bir Macar, Fransızca nutuk söylerken, talebatın bir kısmı mevzuu öğrenmek için adeta hırçınlaşıyorlardı. Nihayet biri dayanamadı bana sordu:

"Afedersiniz acaba ne söylüyor?"

"Burasını bir bahçeye benzetiyor ve sizlere de bahçenin çiçekleri diyor" dedim.

Öyle sevindi ki, bu bir cümle zannederim bütün mektebi bir anda dolaştı. Bu birkaç saatlik dostluk pek çabuk ilerledi. Macarlar hatıra defterlerine konuştukları hanımların isimlerini kaydettiler Onlara kendi isimlerini yazdırdılar.

Daha sonra piyano ve keman odalarına taksim olan Macarlar, burada ruhnüvaz (ruhu okşayan) şarkılar dinleye dinleye adeta mest oldular. Musikinin tesiri asabi o kadar gevşetmiş olacak ki kalabalık arasından Türkçe bir ses yükseldi:

"dans edelim..."

Son zamanlarda beynelmilel bir kelime haline giren dansın ne demek olduğunu bilmeyen yoktu. Keman odası dar geldi. Piyano odasında piyano kilitliydi. Haydi öyleyse konferans salonuna. Bir iki dakika içinde bütün sıralar dolmuş, her yer işgal edilmişti. Mektebin keman ve piyano hocaları evvela milli marşlardan bir iki tane çaldılar, talebat şarkı söyledi. Bu Macarlar'ın üzerinde o kadar derin bir iz bıraktı ki misafirler alkışlamaktan avuçlarını ovuşturmaya mecbur oldular.

Yanımda oturan bir Macar, piyanonun önünde küme teşkil eden Darülmuallimat'lardan bir tanesini işaret ederek yarım Fransızcayla;

"Ne güzel... kız" dedi.

Bunu söylerken gayri insani düşündüğünü anlamakta gülük çekmedim. Sadece;

"Evet dedim, güzel..."

Piyanoya biraz sonra bir Macar geçti ve gürültülü bir hava çalmaya koyuldu. Hemen Macarlar, Darülfünunlu hanımlardan birkaçını bekleyerek tepinmeye başladılar ve bu raksa vaki olan davet üzerine bir kısım Darülmuallimat'lı hanımlarda iştirak etti.

Görülüyordu ki, Darülfünunlularımızın bazıları seyahatlerinde bu acayip raksı öğrenmekte güçlük çekmemişler. Bu çılgın hava yarım saatten fazla devam etti. Bir aralık gözümü sahneye çevirdiğim zaman biraz evvel hoşuna giden ve bu hissini bana izhar eden Macar'ın Darülmuallimat'lı bir hanımla sıçradığını gördüm. Bu raks alemini heyet-i talimiyye namına yegâne seyreden Müdire Hanım'la Musiki Muallimi Musa Süreyya Bey'in fikirlerini anlamak istedim. Müdire Hanım'ın ne söylediğini şimdi hatırlayamıyorum, fakat Musa Süreyya Bey hiç de buna taraftar değildi. Nitekim bana;

"Haydi gidelim kafi dedi ve yürüdük, tramvaylar hazırlandığı için onlar da konferans salonunu çabuk terke mecbur oldular."

Matbuata dönüp de intibaatımı havadis olarak kaydettiğim zaman herkes şaşırdı ve gayri ihtiyari herkes bir ağızdan;

"Deli misin? Darülmuallimat'ta dans olur mu? dediler. Israr ettim. Meselenin şaka değil, bir hakikat olduğunda az zamanda tam bir kanaat hasıl oldu."

Gazete muhabirinin bu yazısını yorumlayan *İkdam* gazetesinin bir başka yazarı Selahaddin Enis imzalı yazıda ise oldukça sert mesajlar bulunmaktadır:[12]

"Macaristan'da gelen Darülfünun talebesi ahiren Darülmuallimat'ı ziyaret ile orada izzet-ü ikram edilmişler ve müteakiben darülmuallimat'lı bazı talebelerle Macar gençleri Darülmuallimat konferans salonundaki sahnede bir hayli dans etmişlerdir.

Eğer bu sadece bir gazete haberi şeklinde kalıp vakıa olmasaydı buna inanmakta müşkülata maruz olacaktım. Fakat vakıaya şahid olan arkadaşımın nakl ve ifadesinden sonra bu husus da tereddüdün lüzumsuz bir safdanlık olduğuna kâniyim. Görülüyor ki, memleketimiz pek ağır bir maraz-ı içtima ile ta ciğerinden malûldür.

Dans etmek ihtimal ki, icabat-ı asridendir ve ihtimal ki değildir. Bu nokta-i nazara ve telakkiye göre değişen bir meseledir. aynı vechle hürriyet demek ile başıboş ve hudutsuz bir serbesti demek değildir. Bunları burada münakaşa edecek değilim. Ancak hadis olan vakıa, eşhası ve hal ceryanı itibariyle nokta-i nizama göre alelade bir vasıf ve mahiyeti arz etmekten uzak ve her vechle kabil-i tenkid ve münakaşadır.

Herhangi bir kızın, herhangi bir dans salonunda istediği bir erkekle ailesinin muvafakati veya adem-i muvafakati altında dans etmesi, ihtimal ki, geniş bir asri telakki ile caizdir veyahut değildir. Ben bunu da münakaşa edecek değilim. Yalnız şu nokta vardır ki herhangi bir dans salonunda herhangi bir kızın dans etmesiyle, Darülmuallimat sakfı altında bir Darülmuallimat talebesinin bir ecnebi genciyle dansı arasında pek çok farklar vardır.

Her şeyden evvel bir kere düşünelim; Darülmuallimat nedir? Ben o kanaatteyim ki orası yarınki, Türk neslinin kızlarına fazilet ve aile, vatan ve milliyet terbiyeleri verecek ve memlekete güzide ve münevver bir sınıf müderrisin yetiştirecek olan bir müessese-i resmîyedir. Buradan çıkacak olan Türk kızları memleketin yarınki kadınlığına karşı bir numune-i intisal olacaklar ve müstakbel Türk neslinin kızlarını, yani sizin ve bizim kızlarımızı yetiştireceklerdir.

Görülüyor ki, bir kısım Darülmuallimat talebeleri memleketin telakkiyat-ı aliyesini kaba bir şekilde istihlaf (küçük görme) etmişler muhitin pek haklı bir nefretini kendi üzerlerinde teksif (toplama) ve tespit etmişlerdir.

Unutmayalım ki Macar gençlerinin kollarındaki raks, herhangi bir otelin ve barın sakfı altında değil, en yüksek ve resmî bir müessese-i irfanımızın sakfı altında geçmektedir ve aynı suretle bu kızlar geçici bir yolcu ve meçhul-ül hüviyye değil, doğrudan doğruya Türk neslinin bugünkü kızları ve Türk nesli müstakbelinin yarınki irfan ve ahlâk analarıdır.

Hükümet, bu binayı niçin açmıştır? Eğer burası ecnebi gençleriyle Türk ve Müslüman kızlarının raks etmesi için açılmış bir Darülraks ise, o halde (Darülmuallimat) ismini onun kapısından kaldırarak oraya mükellefin alın terlerinden alınmış dolgun bir tahsisat vermek değil, dans salonlarında olduğu gibi oradan şehr namına yüksek bir vergi almak lazımdır. Yok, eğer burası hemşire ve kızlarımızın ahz-ı feyz ve ahlâk ettikleri bir müessese ise o halde onun sakfı altında geçen bu raks faciası nedir?

Darülmuallimat, muhitin pek haklı bir takbih ve muahezesi altında cephe-i şerefkârında çirkin ve nahoş bir iz bırakan bu fena hatırayı nasiye-i asaletinden silmelidir ve silmeye mecburdur.

Aynı zamanda sui tesiratını inkâr etmesek bile gayr,i kabil-i inkârdır ki, fiil ruh-u terbiye ile ve talebeliğin yüksek inzibat ve vakarıyla da pek ağır bir tezad teşkil etmektedir.

Sonra anlamıyoruz; bu mektebin müdürü, müdiresi ve heyet-i talimiyyesi yok mudur?.. Eğer varsa muhitin ve telakkiyat-ı ahlâkiyeden ahz-ı ilham eden ırkın takbih ve muaheze eylediği bu harekete karşı nasıl müsadakârlık göstermişlerdir? Zira o binanın sakfları altında okuyan kızlar bizim birer hemşirelerimiz olduğu kadar unutmayalım ki onların da birer kerime ve vedialarıdır (emanetleridir).

Eğer onların kendi öz kızlarının, yarım saat evvel tanıdıkları bir ecnebi gencinin kol ve göğüsleri üstünde dans etmelerine müsaade ediyorlarsa ve bunu hayat-ı şahsiyelerinde de tatbik edecek kadar irade sahibi iseler ve bunu bütün bir memleket efkâr-ı umumiyyesine karşı itiraf ederlerse o halde kendilerini değil, fakat sükutlarını haklı görürüz. Aksi takdirde onlar, kendi zevce ve kerimeleri tarafından yapılmasına müsaade etmedikleri bir hareketi, kendilerine birer vedia-i milliye olan talebelerinin yapmasına karşı igmaz-ı ayn etmiş demektirler ki, bu itibarla daha ağır ve daha gayr-i kabil-i af bir şekilde günahkâr ve şayan-ı ithamdırlar.

Eğer müsebbibleri cezadide edilmezse eminim ki bu hadise önünde kendilerini bilen evlad babaları bundan böyle kızlarını o sakfın altından çekip alacaklar veyahut evlatlarını oraya göndermekde düçar-ı tereddüt olacaklardır.

Zarar-ı âm için zarar-ı has ihtiyar olunur kaidesi bugün ve yarın için tazeliğinden bir zerre kaybetmemiştir. Ben eminim ki mektebin ekseriyatı şahid oldukları bu levhayı nahoş

12 Selahaddin Enis, "Darülmuallimat Sakfı Altında Bir Facia", **İkdam**, 25 Kanun-ı sani 1925.

ve müşmeiz bir sima ile karşılamışlardır... Binaenaleyh görülüyor ki üç beş kız bütün bir ekseriyatın hissiyatıyla istihfat etmiş veyahut mürebbiler göz yummak suretiyle istihfata müsaade eylemişlerdir. Bugün yapılacak bir şey varsa o da ancak bu facia-i müsebbib ve kahramanlarının muhite bir ibret-i müessire olmak üzere suret-i müessire de tecziye (ceza) edilmeleri lüzumudur.

Eğer orası bir Darülmuallimat olmayıp İstanbul'un herhangi bir bucağına sıkışmış hususi herhangi bir mektep olsaydı, belki bahsettiğimiz infial ve teessür bu kadar derin, bu kadar şamil, bu kadar ızdırabengiz olmazdı; fakat unutmayalım ki bu mektebin Darülmuallimat olması ve onun yetiştirdiği talebelerin yarınki Türk analarının mürebbileri bulunması bize bu hususta haklı bir endişe bahş etmekte ve muvahezelerimizi en gür, en belig sesimizle isma bizi mecbur kılmaktadır.

Hem anlamıyoruz; bu grup medeniyetin bizde tatbiki mi deniyor? O vasi serbestiye ve ahlâk hususundaki o vasi telakkiye rağmen Avrupa'nın hiçbir tarafında resmî bir kız muallim mektebinin kendi sakfı irfanı altında tatbikine müsaade etmediği bir hareketin en yüksek bir Türk ve Müslüman kız muallim mektebin sakfları altında icrasına müsaade olmak, bizde Avrupa'nın, teceddüdün ne kadar yanlış, ne kadar fena anlaşılmış olduğunu gösterecek en canlı bir delildir.

Eğer yarınki Türk mürebbiyeleri medeniyet yollarına afif ve temiz alınlarındaki fazilet ile dans ve fokstrot oynayarak gireceklerse bu ayaklar menzul ve mefluç olmalı ve Allah böyle bir karnaval medeniyetini memleketimizin içine sokmamalıdır. Zira bizim istediğimiz her şeyden evvel ahlâk, ilm, fen ve mesai medeniyetidir."

Cumhuriyet ve *Vatan* gazeteleri ise Darülmuallimat ile ilgili olarak *İkdam* gazetesinde yazılanların doğru olmadığını okul müdürünün *İkdam*'da yazılanları yalanladığını belirtmektedir. *Cumhuriyet* gazetesi Darülmuallimat Müdürü Mehmet Emin Bey'in tekzibini ve okul müdiresinin izlenimlerini aktarır:[13]

"Mekteplerde dans deyince hatıra gelen şeyin sadece terbiyevi, milli raksları olması noktasında herkes müttefiktir. İrfan ocağında şimi, fokstrot, tango oynamasının tecviz edecek bir memleket yoktur.

Macar Darülfünunluları şehrimize geldikleri zaman ziyaret programlarında bir gün de Darülmuallimatı ziyaret vardı. Bittabi biz de hazırlandık. Talebe geldi. Akşam olduğu için birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü sınıf talebesi mütalahanede idiler. Macarlar mektebimizi gezdiler. Yanlarında mihmandarları vardı. Bizde de mektep muallimleri refakat ediyordu. Sonra beraber çay içildi. Son sınıf talebesinden yalnız üç hanım servis yaptılar. Bittabi, bunda hiçbir fevkaladelik yoktu. Saat henüz altı buçuk idi. Macarlar tramvaylara yedi buçukta gelmesini söylemişler. O zamanlara kadar boş durmamak için konferans salonuna girdiler. Üç kız biraz piyano çaldılar. Darülfünunlu Macarlar bu kadarı ile iktifa etmeyerek şanoya (sahne) çıktılar. Milli Macar raksları yaptılar. Tekrar söylüyorum o esnada mektep muallimleri ile üç hanımdan başka hiçbir hanım salonda yoktu. Alakası olan, herkese mektebimizi bilir. Fakat, mektebimizi bilmeyenlerin nazarında düşürmek için ve kız tahsiline karşı en kaba bir iftira edebilmek için yazılan yazıları şiddetle reddediyorum."

Okul müdiresi de şunları söylemiştir:[14] "Bilmem ki bu yazının neresini tekzip etmeli? Evvela kızlarımız dans bilmezler. Çünkü yavrucakların hepsi mutaassıp ailelerden gelmiş olduklarından evlerinde böyle bir şeyi görmemişlerdir. Bittabi mektebimizde de ayrıca dans dersi yoktur. Bu şeriat altında hiçbirisinin de dans öğrenmesine ihtimal yoktur. Bundan sonra mektep heyeti idaresi yani hepimiz dansın aleyhinde re'yiz. Nasıl olur da kızlarımızı dans ile uğraştırırız. Ben bu hususta belki de fazla mutaassıbım. Hattâ bizim gibi iptidai mektep hocası olacak kızların dans öğrenmesini aklıma bile getirmem.

Ayda 800-1000 kuruş maaş-ı asli ile uğraşacak bir hocanın danslar ile, balolar ile uğraşmasına maddeten ve manen imkân yoktur. Mamafih bize hücum eden gazetenin mektebimiz için bir taraftan muvafık, bir taraftan da muhalif propaganda yaptığına müteşekkiriz. Çünkü, mektebimizin darülraks olduğunu öğrenen ve dansı seven bütün kızlar gelecek sene mektebimize dolacaktır!.."

İkdam gazetesi Darülmuallimat Müdürü Mehmet Emin Bey'in konu ile ilgili tekzip açıklamasını kabul etmediği gibi, ona karşı oldukça sert bir tavır almıştır. Selahaddin Enis yazdığı yazıda şunlara yer vermiştir:[15]

"Memleketimizin atiye aid hayat-ı umumiyyesinde mühim roller ifa edeceklerine şüphe etmediğimiz genç ve afif muallimlerimizin mukadderatını bugün içinde elinde tutan bir mektep müdürünün, neticeyi düşünmeksizin hakikatı ceff-el kalem (bir kalemde) ve inkâr etmesi şüphesiz daha çok fecidir.

Bizce Mehmet Emin Bey'e, bu vaziyet karşısında, tekzibden daha evvel, istifa edip çekilmek icabederdi. Fakat mumaileyh için bu çare de tamamıyla kaybolmuştur. Efkâr-ı Umumiye muvacehesinde Darülmualli-

13 "darülmuallimat Talebesi Dans Etmemiştir", **Cumhuriyet**, 26 Kanun-ı sani 1925.

14 **Cumhuriyet**, 26 Kanun-ı sani 1925.

15 Selahaddin Enis, "Darülmuallimat'taki Danstan Muallimler de Müteessir", **İkdam**, 28 Kanun-ı sani 1925.

Macar Talebeleri Darülmuallimat'ın konferans salonunda musikî dinlerken.

mat Müdürü beyle hakikatı nasıl tahrif etmiş olduğunu bariz bir surette göstermek için Darülmuallimat muallimleri nezdinde bir anket yaptık. Muallim beylerin hemen hemen kaffesi dans hadisesinin çok çirkin bir hadise olduğunu ve bundan dolayı pek çok tesir duyduklarını bildirmişlerdir.

Bazıları da yalnız birkaç talebenin dans etmiş olduklarını ve bunun da mesul-ü biganesi bittabi mektebin şeref ve namusunu elinde tutan mektep müdürü olduğunu ifade eylemişlerdir.

Garip bir hakikat. Daha garip bir hakikate de vakıf olduk. Darülmuallimin talebesinden bir kısmı geçenlerde muallimlerinin refakatinde Darülmuallimatı gezmek talep ediyorlar. Mehmet Emin Bey, ancak vekaletin müsaade-i mahsusasi ile muvafık edeceğini bildirerek bunu reddediyor.

Sırf mektebi gezmek ve meslektaşlarını ziyaret maksadına makrun olan böyle muhik bir talebi reddeden mektep müdürünün, talebatının ecnebilerle raks etmesine nasıl müsaade etmiş olduğuna hayret etmemek mümkün değildir. Yoksa müdür bey idare etmekte olduğu Darülmuallimat'ı bir Darülraks olarak mı telakki ediyor?

Tekzibnameyi yazan el acaba titremedi mi? Darülmuallimat sakfı altında bir facia ünvanlı makaleye karşı mezkur mektep müdüriyetinin gazetelerde münderiç tekzip ve beyanatını hayretle okudum ve o tekzibnameyi yazan ve altına imza koyan elin nasıl titrememiş olduğunu müteaccib oldum.

Zira dünyada bir hakikat hiçbir zaman bu kadar tahrif edilmemiş ve hakikatin siması bu kadar kalın bir perde ile örtülmeye kalkışılmamıştır. Hakikatin böyle feci bir patlak hasıl eyleyişi görülüyor ki mektep müdüriyetinin son mantık ve müdafaasını da zir-ü zir etmiştir. Zira aynı makamın tekzibi ile beyanatı arasında bariz tezadlar nazar-ı dikkate çarpmakta ve bu müdafaa, insana yüksek bir müessese irfan müdürünün ifade ve gururundan fazla kabahati üstünde yakalanan bir çocuğun ağlayışını hatırlamaktadır. Mektep müdüriyeti tekzibinde hadisenin yalan olduunu katiyetle söylemekle beraber, Macarlı talebelerin mektebin sahnesinde yalnız milli şarkılarını terennüm eylediklerini beyan etmektedir. Hattâ zatında bu beyanat hakikate melabi değildi. Nitekim bu tekzibini gazeteye gönderen zat, herhalde bütün gece tekzibnamesinde serd eylediği mütalaanın yanlış olduğu etrafında vicdani bir azaba düçar olmuş olacak ki derhal ertesi gün akşam gazetelerinden birisine koşarak tekzibini beyanatıyla tevile kalkışmıştır.

Bu suretle mektebin konferans salonundaki sahnede Macar gençlerinin kendi milli rakslarını temsil eylediklerini söyleyerek terennüm perdesi üstündeki örtüyü biraz daha hafifletmiş ve milli rakslarin temsili şekline ifrağ eylemiştir. Yüksek bir müessese-i irfanın müdürü ve Darülfünun gibi memleketin yegâne ve en yüksek müdiresi ailesinin tarih felsefe müdiresinin terennümle raksın lağvı ve şekli tamamen aynı şeyler olduğunu bilmediği iddiası şüphesiz ki varid değildir. Görülüyor ki mektep müdüriyeti yekdiğerini tutmayan bu sözleriyle hakikati tevile uğraşıyor. Ne boş bir gayret!..

Mektep müdürü bey tekzib-i malumu ile hadiseyi külliyen yalan göstermekle beraber ayrıca beyanatıyla da mektep talebelerinin dans ettikleri hakkındaki neşriyatın en hafif tabiriyle irfana karşı bir hürmetsizlik olduğunu söylüyorlar. Bugün meseleyi örten rida-i şüphe kalmamış ve hakikati garbiye namıyla ortaya çıkmıştır. O halde şimdi mektep müdürü beye bir sual sormaklığımız lazım geldiğini zannediyorum. Darülmuallimat'ta dans edildiği hakkındaki neşriyat irfana karşı bir hürmetsizlik ise o halde

bir mektep müdürünün kendisine birer vedia olan talebelerinin dansa müsaade etmesi ne ile kabil-i tavsittir? Bunu müdde-i münkir olan zat söylemelidir.

Bugün Darülmuallimat'ta dans edildiği bir emri vakidir. Buna karşı mektep müdüriyetine tereddüp eden sükût idi. İnkâr ve tevil değil idi. Dün Darülmuallimat'ın sakfı altında bir kısım talebelerin ecnebilerle dansına müsaade eden buna ıgmaz-ı ayın (göz yuman) eyleyen bu suretle asri zihniyeti yanlış anladığını delail-i failiyesiyle gösteren bir zatın, makalemden sonra köpürüp tekzibe savaşması evvelce müsaade edildiği hareketin hatalı olduğunu bugün serahaten kabul etmesi manasını göstermiyor mu?

İstanbul'a gelen Macar Darülfünunnîleri Türk arkadaşları ile birarada.

Mektep müdüriyeti düştüğü feci vaziyetten kurtulmak isterken, diğer bir hataya daha saplanmaktadır: Macar talebe bize milli rakslarını göstermek üzere sahneye çıktıkları zaman, ben onlara mani olamazdım ve buna bir sebep de yoktu. Müessesemizi ziyaret için gelmiş ecnebi Macar talebinin mektebin sahnesinde raks etmesine polis kuvvetiyle mi mümalaat etmeliydim?

Bu ifade mektep müdürünün beyanatından aynen alınmıştır. Görülüyor ki bir gün evvelki tekzip malumatıyla mektep müdüriyatı Macar talebinin sahnede yalnız terennüm ettiğini söylediği halde bu beyanatına aynı zat raks ettiğini serahaten ifade eylemektedir. Düşülen hata sadece burada değildir. Mektep müdürünün düştüğü hata Macar talebelerinin mektebe bir misafir sıfatıyla değil adeta bir eşkiya halinde girdiklerini gösteren tarz-ı ifadedir. Darülfünun muallimi olması sıfatıyla Türkçe'ye ve lisana hakim bulunması icab eden bir zatın böyle bir ifade kullanması şayan-ı avf değildir. Ecnebi talebesinin mektep sahnesinde raks etmesini, polis kuvvetiyle mi men etmeliydim? diyen bir zat idare-i nokta-i nazaradan ne kadar acınacak bir mevkiye düşmüş demektir.

Çirkin hadiselere karşı vaki olan neşriyatı mürteciane addedenler her şeyden evvel icrasına müsaade eyledikleri harekete bir sıfat bulmaları lazım geleceğini itibari bir vecibe telakki eylerim.

Ekâr-ı Umumiyye'yi darülmuallimat'a karşı soğutan biz değil, fakat bu çirkin hadiselere müsaade eyleyenlerdir. Zira her şeyden evvel düşünelim ki idaresini deruhte eylediğimiz mektep, bâtapu (tapulu) ecdadımızdan mütevaris ve üzerinde keyf-i mayeşa harekete sahip olduğumuz bir çiftlik değil, milletin gözbebeği olan ve mensubin ve müdaviminin mukadderatı yed-i emanetimize tevdi edilen en yüksek ve asil bir irfan müessesemizdir."

İkdam gazetesinde yine Selahaddin Enis imzalı ve öğretmenler adına karar veren "Darülmuallimat muallimleri nezdinde bir anket yaptık, muallim beylerin hemen hemen kaffesi dans hadisesinin çok çirkin bir hadise olduğunu belirtiyorlar..." şeklindeki yazısına Darülmuallimat öğretmenleri büyük tepki göstermişler ve bu tutuma karşılık sözkonusu davranışı *Vatan* gazetesinde tekzip etmişlerdir. Tekzibname şöyledir:[16]

"*İkdam* gazetesinin 9994 numaralı ve 28 Kanun-ı sani 1341 tarihli nüshasında "Darülmuallimat'ta Dans" sernameli birtakım bendleri arasında bu gazete muharrirleri bu hadise hakkında mezkur mektep muallimlerinden tahkikat yaptıklarını ve onların bu hadiseyi vuku bulmuş bir şey gibi ifade ederek bundan mütevellid tesirlerini izhar ettiklerini yazmaktadırlar.

Biz zirde vaz'ül imza Muallim Mektebi hocaları serahat ve katiyetle beyan ederiz ki hiçbirimiz herhangi bir gazeteci tarafından böyle bir hadise

16 "Dans Meselesi", **Vatan**, 29 Kanun-ı sani 1925.

sorulup da bizim de böyle bir vakıayı tahriren veya şifahen vuku bulmuş gibi kabul ederek bundan mütevellid bir tesir izhar etmiş olmamız vaki değildir. Macar talebesinin Kız Muallim Mektebi'ni ziyaret ettikleri gün zaten ekserimiz mektep de bulunmuyorduk. Bulunan birkaç arkadaşımızın o güne aid mefhudatı da bu reddiyemize zeyl edilmiştir:

Terbiye-i Bedeniyye muallimi Seniye Şevket, muallim muavini Lebibe Tevfik, Türkçe muallimi Vehbi, Edebiyat muallimi Süleyman Şevket, Hikmet muallimi Mahmut, Terbiye ve Usûl-ü Tedris muallimi Ali Haydar, Ruhiyat muallimi Reşad Şemseddin, Coğrafya muallimi Abdülkadir, Fransızca muallimi Ethem Şinasi, İdare-i Beytiyye muallimi Mihriban Hamdi, Piyano muallimi Meliha Salih, Hatt muallimi Zahide, Dikiş ve Biçki muallimi Seniyye Vehbi, Riyaziye muallimi Hasan Fehmi, Müdür muavini ve Türkçe muallimi Mutia Sabri, Tabiiyyat muallimi Dr. Sabri, Fransızca muallimi Nebahat Hamit, Tarih muallimi Zeki, Muallim muavini Azize."

Macar öğretim üyeleri ve öğrencilerinin Darülmuallimat'ı ziyaret ettikleri gün orada hazır bulunan okul öğretmenlerinin tekzip ve gözlemleri şöyledir:[17]

"Macar talebesi Kız Muallim Mektebi'ni ziyaret ettikleri gün biz mektepde idik. Mezkur talebe ile bizim talebemiz arasında dans yapılmıştır. Ancak Macarlar sahnede kendi raksların yapmışlar ve kendi kolluklarıyla dans etmişlerdir. Hattâ bir Macar genci kendilerine teşrifatçılık yapan bir Darülmuallimat'lı talebeyi kolundan tutup dansa çıkarmak istemişse de böyle bir hadise daha vuku bulmadan nasıl müşkül bir mevkide kaldığını hisseden hanım derhal çekilmiştir. Hakikat-ı vakıa bu şekilde olup Darülmuallimat'ta Macar talebesiyle Darülmuallimat'lı hanımlar arasında dans yapılmadığını en selahiyattar bir vaziyetle tekzip etmeyi vicdani bir vazife telakki ederiz.

Muallim muavini Azize, Musıki muallimi Musa Süreyya, İdare-i Beytiyye ve Tabahat muallimi Mihriban Hamdi, Usûl-ü Tedris ve Terbiye muallimi Ali Haydar, Din dersleri muallimi Yusuf Ziya, Müdür muavini ve Türkçe muallimi Mutia Sabri, muallimi muavini Lebibe Tevfik, Piyano muallimi Meliha Salih."

İkdam gazetesi Darülmuallimat öğretmenlerinin tekzibine ve gözlemlerine yönelik olarak yanıt vermekte gecikmemiştir, açıklama şöyledir:[18]

"Görülüyor ki hakikatin üzerini kapayan örtü perde perde terennümden raksa, raksdan nihayet dansa intikal etmektedir. Görüyoruz ki mesele tekzip edildikçe dolaşıyor ve her tekzibin üzerini örten örtü biraz daha inceleşiyor. Bu nokta müdüriyetin resmî mühürüyle memhur olarak yed'imizde bulunan tekzibnamede derc ve itiraf olunmaktadır. Demek ki mektep sahnesinde terennüm değil, dans edilmiştir. Bu noktayı da ayrıca işaret etmekteyiz. Esasen mesele huzur,u muhakemeye intikal etmiş olduğundan, biz bu iddiaya şimdilik daha fazla yazı yazmayı abes bulmaktayız."

Gazetelerdeki bu tartışmaların da bir sonucu olarak olay o kadar önemsenmiştir ki, Trabzon mebusu Ahmet Muhtar Bey tarafından konu TBMM'ye taşınmış ve Maarif Vekili Saraçoğlu Şükrü Bey'in sözlü yanıtlaması için bir soru önergesi verilmiştir. sözlü soru önergesi ve Maarif Vekili'nin açıklaması şöyledir:[19]

Soru: "Macar Darülfünunluların Darülmuallimat'ı ziyaretlerinde mezkûr mektepte dans edilmiş midir? dans edilmişse Maarif Vekaleti bu hareketi terviç eylemiş midir? Aksi halde ne muamele yapmıştır?"

Maarif Vekili Saraçoğlu Şükrü Bey'in açıklaması şöyledir:

"Efendim sual iki kısmı ihtiva ediyor: Birinci kısım Darülmuallimat'ta dans edilmiş midir? İkinci kısım Maarif Vekaleti dansı terviç ediyor mu? Maarif Vekaleti mektep binaları dahilinde dansı terviç etmiyor ve etmez. Sualin birinci kısmına gelince: Darülmuallimat'ta Macarlar, İstanbul'a geldikleri zaman gazetelerin yazdığı dans yapılmış mıdır? Efendiler! Vekalet kati bir kanaat sahibi olarak yapılmıştır veyahut yapılmamıştır diyebilecek bir mevkide bu dakikada bulunmuyor.

En evvel bir tahrirat aldım. O tahriratta bu husus için vuku bulan neşriyatın ve vaki olan iddiaların yalan olduğu söyleniyordu. Bunun üzerine tekrar sorduk. En son aldığımız telgrafta bu katiyet biraz zail oluyor. Cevap; evvelce de arz ettiğim gibi mektep talebesinin Macarlarla yapılan dans asılsızdır. Tafsilatı bugün postaya verdiğim tahriratta maruzdur diyor. Henüz bu tahrirat gelmedi. Binaenaleyh bu tahrirat gelmeden dans vaki olmuştur, olmamıştır şeklinde bir kanaatı bu kürsüden ifade etmek zannederim ki doğru olmaz. Mamafih Vekalet, ayrıca müfettişlerine de emir vermiştir, pek yakın bir atide vakayı olduğu gibi arzu ederseniz size arz edecektir."

Soru önergesini veren Ahmet Muhtar Bey, Maarif Vekili'nin bu açıklamalarını yeterli bulduğunu ancak Darülmuallimat Müdürü'nün olayı yalanlamaya kalkmasını anlayamadığını, üstelik bu adamın Darülfünun'da felsefe müderrisi olduğunu, böyle ahlâkî bir sorunu bu kadar hafife almasının doğru olmadığını belirtmiştir.

17 "Dans Meselesi", **Vatan**, 29 Kanun-ı sani 1925.

18 "Perde Perde Açılmakta Olan Bir Hakikat", **İkdam**, 29 Kanun-ı sani 1925.

19 **TBMM Zabıt Ceridesi**, Devre: 2, İçtima: 2, cilt: 13/1 (3.2.1341).